

Vår dato
22.06.2016
Deres datoVår referanse
15/05689-11 - 330
Deres referanse
2015/1819Sivilombudsmannen
Postboks 3 Sentrum
0101 OSLO**Oppfølging av rapport etter Sivilombudsmannens besøk ved Psykiatrisk sykehusavdeling, Kristiansand 7. til 9. september 2015.**

Sørlandet sykehus viser til Sivilombudsmannens rapport fra besøket, oversendt med brev datert 23.2.2016. Rapporten er grundig gjennomgått i avdelingen. Den har vært drøftet i flere interne fora, samt med Fylkesmannen og Kontrollkommisjonen. Under følger vår redegjørelse for hvordan vi har fulgt opp og videre vil følge opp de anbefalinger Sivilombudsmannens har kommet med. Tiltakene vil omfatte avdelingens enheter både i Kristiansand og i Arendal.

Fysiske forhold:

- Sykehuset bør sikre at alle tvangsinnlagte pasienter har daglig tilgang til uteområder og bør legge til rette for at dette som hovedregel kan skje når de selv ønsker det, med færrest mulig fysiske begrensninger.*

Det er en utfordring ved flere av døgnenhetene at pasientene ikke fritt kan gå ut til et skjermet uteområde etter eget ønske. For flere av enhetene vil en ombygging være svært kostnadskrevende noe vi ikke sett anledning til å prioritere. Den viktigste årsaken til dette er at det nå er stor sannsynlighet for at Psykiatrisk sykehusavdelings bygningsmasse i Kristiansand vil bli erstattet av et nytt bygg som vil kunne tas i bruk i 2020. Prosjektet ble anbefalt videreført til forprosjekt av styret i Helse Sør-Øst den 16.6.2016 og forhåpentligvis gis lånetilsagn i statsbudsjettet 2017. Investeringer i den nåværende bygningsmassen vil derfor de neste årene blir holdt på et minimum. Anbefalingene fra Sivilombudsmannen er godt ivarettatt i de foreløpige skissene til nytt bygg.

Det presiseres dog at alle enhetene arbeider med den målsetting at pasientene, så langt det lar seg gjøre, skal få utgang flere ganger daglig og så langt det lar seg gjøre også når pasientene ønsker det.

Pasientrettigheter:**Vedrørende vedtak**

- Pasienter bør alltid få både muntlig og skriftlig underretning om tvangsvedtak samt den konkrete begrunnelsen for vedtaket (journalnotatet). Pasienten bør som hovedregel ikke måtte be om journalinnsyn for å motta informasjon om hvorfor et tvangsvedtak er fattet.*
- Vedtak og journalnotater bør inneholde grundig, korrekt og detaljert informasjon om begrunnelsen for tvangsmiddelbruk.*

Postadresse
Sørlandet sykehus HF
Klinikkledelsen
Postboks 416

4604 Kristiansand**Besøksadresse**
Eg
4615 Kristiansand**Telefon**
+47 38 03 86 00
Faksnummer
+47 38 03 86
01+47 38 03 86 01
Bankkonto
1503.27.07405**Administrasjonsadresse**
Sørlandet sykehus HF
Postboks 416
4604 Kristiansand**Telefon**
03738**Foretaksregisteret**
NO 983 975 240 MVA
Hjemmeside
www.sshf.no**e-post**
postmottak@sshf.no

Vi har nå endret rutinen for informasjon til pasientene knyttet til tvangsvedtak og pasientene skal nå motta journalnotatet sammen med vedtaket. Sykehuset arbeider stadig med å høyne kvaliteten på journalnotatene knyttet opp mot tvangsvedtak. Anbefalingenes innhold er også tatt inn i og presisert i retningslinjer for bruk av tvangsmidler, skjerming og tvangsbehandling.

Klagemuligheter

- *Sykehuset bør sørge for at informasjon om pasientrettigheter, klageinstanser og klageadgang er synlig og lett tilgjengelig på alle døgnenheter som mottar tvangsinnlagte pasienter.*

Alle enheter har nå fått egne oppslag med informasjon om pasientrettigheter, klageinstanser og klageadgang. Disse er nå hengt opp på informasjonstavler i enhetene. Det er videre utarbeidet egne brosjyrer med utfyllende informasjon til temaene. Disse er gjort tilgjengelige på alle døgnenheter. Informasjon om pasienter klagemuligheter vil være innhold i en to-dagers undervisningsmodul knyttet til terapeutisk mestring av aggresjon som samtlige ansatte i avdelingen skal gjennomgå i løpet av høsten 2016.

Tvangsmidler:

Utilbørlig bruk av tvangsmidler

- *Det bør sikres at vedtak om tvangsmiddelbruk opphører så snart faren for skade ikke lenger er til stede.*

Punktet er spesifisert i interne retningslinjer for bruk av tvangsmidler og formidlet til alle spesialister. Temaet vil også være innhold i undervisning knyttet til terapeutisk mestring av aggresjon som nevnte over. Forebygging av bruk av tvang er et kontinuerlig tema i avdelingen. Flere av enhetene gjennomfører rutinemessig interne gjennomganger av hendelser med bruk av tvangsmidler hvor varigheten av tvangsmiddelbruken blir tematisert.

Brak av tvangsmidler etter eget ønske

- *Brak av tvangsmidler etter pasientens ønske bør ikke finne sted med mindre lovens vilkår er oppfylt.*

Dette har ikke vært praksis ved Psykiatrisk sykehusavdeling de senere år, men er nå spesifisert i nevnte retningslinje og vil bli tatt inn i nevnte undervisning.

Underretting av pårørende etter bruk av tvangsmidler

- *Nærmeste pårørende bør informeres umiddelbart om bruk av tvangsmidler med mindre pasienten motsetter seg dette.*

Sykehuset er av den oppfatning at pasienten har rett til å motsette seg at nærmeste pårørende skal informeres om bruk av tvangsmidler. Vi mener derfor ikke at underretning skal skje umiddelbart, men først etter at pasienten er i en tilstand hvor han eller hun kan ta stilling til om pårørende skal underrettes. Dette er nå spesifisert i retningslinje knyttet til bruk av tvangsmidler.

Ettersamtale

- *Pasienten bør få tilbud om en ettersamtale om tvangshendelsen, eventuelt bør pasienten kunne snakke med andre som ikke var delaktige i tvangen.*

Det er en målsetting at alle pasienter skal få tilbud om ettersamtale etter en tvangshendelse og dette er også beskrevet i en egen intern rutine. Når det gjelder mulighet for å snakke med personer som ikke er involvert i hendelsen er dette også nå blitt presisert i retningslinjen. Det vil imidlertid kunne finnes situasjoner hvor vi vil måtte begrense pasienters ønske om å snakke med medpasienter om hendelse ved bruk av tvangsmidler. Dette vil da i så fall kun skje etter individuelle vurderinger. Bruk av ettersamtaler er tema et felles forbedringsområde som det arbeides med i alle enheter i avdelingen i løpet av høsten 2016.

Tvangsprotokoller

- *Sykehuset bør sikre at tvangsprotokollene alltid inneholder pasientens navn og fødselsnummer, klokkeslett for tvangstiltakets begynnelse og slutt, begrunnelse, navn på både vakthavende lege og den som er faglig ansvarlig for tvangsvedtaket og registrering av skader på pasient eller ansatte. Pasienten bør ha anledning til å vedlegge kommentar til tvangsprotokollen og ha rett til innsyn i tvangsprotokollen som gjelder deres hendelse.*

Vi har skrevet en ny retningslinje som spesifiserer hvordan samtlige typer protokoller skal føres og hvilken informasjon som skal inn i protokollene. Anbefalingene over er i all hovedsak tatt inn i retningslinjen. Vi er ikke enige i at skader på pasient eller ansatte skal føres i tvangsmiddelprotokollen. Sykehuset har et eget kvalitetssystem hvor slike skader skal meldes. Skader som oppstår på pasient skal også føres i den enkeltes elektroniske journal.

Pasientene har rett til innsyn i protokollen som gjelder deres hendelse. Eventuelle kommentarer fra pasienten vil ikke bli vedlagt protokollen, men skannet inn i pasientens journal.

Skjerming:**Skjermingsprotokoller**

- *Sykehuset bør sikre at alle skjermingsprotokollene standardiseres og inneholder informasjon om gjennomføring av skjermingstiltak, graden av bevegelsesfrihet, eventuelle tilleggsvedtak og andre begrensinger.*

Som nevnt over har vi utarbeidet en egen rutine for føring av protokoller, skjermingsprotokoller er også tatt inn her og anbefalingen fra Sivilombudsmannen er inntatt i retningslinjene.

Utforming av skjermingsenheter

- *Sykehuset bør vurdere alternative muligheter for opphold i friluft for pasienter som er skjermet i tillegg til verandaene på døgnenhetene 4.1 og 6.2.*

Som beskrevet over ser vi nå frem til å kunne ta i bruk et nytt bygg i 2020 og omfattende utbedringer på dagens bygg vil ikke bli prioritert. Anbefalingene fra Sivilombudsmannen er godt ivaretatt i de foreløpige skissene til nytt bygg.

Belteseng på skjermingsenheter

- *Beltesenger bør ikke plasseres i skjermingsenhetene.*

Når det gjelder dette punktet ser vi ikke at vi kan følge anbefalingen i dagens bygningsmasse. Vi er også uenige i Sivilombudsmannens antakelse om at nærhet til belteseng vil medføre økt sannsynlighet for bruk av mekaniske tvangsmidler. I et nytt bygg vurderer vi å fjerne egne rom for beltesenger fra samtlige enheter.

Plassering av ansatte

- *Det bør sikres at skjerming ikke medfører isolasjon og at skjermingspasienter ikke holdes adskilt fra personellet som deltar i gjennomføring av skjerming. Pasienten bør derfor ikke være alene i skjermingsenheten mens ansatte oppholder seg i korridoren på den andre siden av en lukket dør.*

Temaet er tatt inn i retningslinje knyttet til bruk om skjerming og vil bli tatt opp i ovennevnte undervisning for alle ansatte.

Andre innskrenkninger under skjerming

- *Det bør ikke fattes vedtak om begrensninger i kontakt med omverdenen etter psykiskhelsevernloven § 4-5 basert på «føre-var»-hensyn eller på grunnlag av at det kan skape ubehag for dem som berøres.*

Den konkrete formuleringen er tatt inn i sykehusets retningslinje.

Kontakt med omverden:**Overvåking av besøk**

- *Innskrenkninger i telefonsamtaler og besøk bør ikke forekomme med mindre det er lovhjemlet og strengt nødvendig.*

Dette blir presisert i ovennevnte kompetansemodul for alle ansatte.

Ransaking:

- *Sykehuset bør bare foreta en gjennomgang av pasienters eiendeler ved «begrunnet mistanke» om innføring eller oppbevaring av medikamenter, rusmidler, rømningshjelpemidler eller farlige gjenstander og det bør i slike tilfeller fattes vedtak.*

Sykehuset er av den oppfatning at lovverket ikke gir tilstrekkelig beskyttelse for pasienter og ansatte når anledningen til ransaking kun gis ved begrunnet mistanke. Bakgrunnen for dette er egen erfaring med at vi finner farlige gjenstander også der hvor vi ikke har noen begrunnet mistanke. Sykehuset kommer derfor ikke til å endre sin praksis med rutinemessig ransaking ved innleggelser. Sykehuset har informert lokalt Helsetilsyn og begge kontrollkommisjoner om denne praksis. Klinikkdirktør har vært innkalt til møte om temaet hos Helsedirektoratet. Vi håper på en lovendring på dette området som bedre ivaretar pasient- og ansattssikkerhet. Forslag til endringer i psykisk helsevernloven som langt på vei ivaretar det ovennevnte har vært på høring fra departementet.

Aktivisering:

- *Sykehuset bør styrke de miljøterapeutiske tiltakene for tvangsinnlagte pasienter.*
- *Sykehuset bør sørge for at alle tvangsinnlagte pasienter får tilgang til minst én time daglig friluft og daglig aktivitet tilrettelagt til pasientens behov.*

Sykehuset etterstreber å følge disse anbefalingene.

Med vennlig hilsen

Oddvar Sæther
Klinikkdirktør

Vegard Ø. Haaland
Avdelingssjef

elektronisk godkjent

Kopi: Sørlandet sykehus HF, Jan Roger Olsen; Helse Sør-Øst RHF